

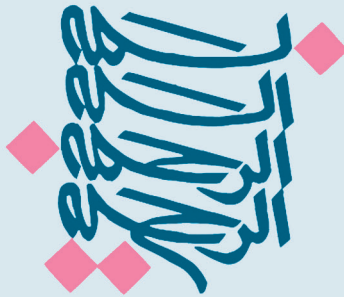
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت
دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس
اداره سلامت کودکان

بسته توانبخشی خانواده - محور

رشد زبان

در کودکان ایرانی از تولد تا ۵ سالگی

جمهوری اسلامی ایران وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	
شماره پیکربندی: ۲۱۷۸۳۷۸ تاریخ صدور: ۱۳۹۹/۱۱/۱۴	
مجوز چاپ و انتشار کتاب	
مشخصات کتاب	مشخصات ناشر
نام: بسته نوابختنی خانواده محور (رشد زبانی)	نام ناشر: انتشارات ماندگار
نویسنده/نویسندگان: فریبا یادگاری	
مترجم/مترجمان:	
گردآورنده/مصحح/اسیر نقش ها:	
قطع کتاب: رحلی	
رده سنتی: بزرگسال	
شاباه مجوز: ۹۰۵۷۲۴۵۰۲۵۱۸۸۹	
تعداد صفحه: ۲۸ شاباک/شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۰۷-۲۲-۸	شماره پروانه نشر: ۷۷۶۸
دفتر توسعه کتاب و کتابخوانی	
	

عنوان و نام پدیدآور: بسته توانبخشی خانواده - محور: (رشد زبانی) / نویسندگان فریبا یادگاری... [و دیگران]؛ به سفارش دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با همکاری دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی؛ تصویرسازی شقایق وفایی، مریم قلی پور، نگار رئیس.

مشخصات نشر: قم: اندیشه ماندگار، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۲۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۷-۴۲-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: نویسندگان فریبا یادگاری، اکبر داروئی، طلیعه ظریفیان، عطیه اشتری، نیره مهدی پور شهرپور، مرتضی فرازی...

موضوع: مهارت‌های زبانی (دوران اولیه کودکی) - ایران (Language arts (Early childhood) - Iran

شناسه افزوده: یادگاری، فریبا، ۱۳۴۳ - وفایی، شقایق، ۱۳۴۹، تصویرگر - قلی پور، مریم، ۱۳۵۹، تصویرگر - رئیس، نگار، ۱۳۵۶، تصویرگر شناسه افزوده: ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس / دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی شناسه افزوده: University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences

رده بندی کنگره: ۵/LB۱۱۳۹

رده بندی دیویی: ۶/۳۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۱۱۰۲۸

وضعیت رکورد: فیبا

بسته توانبخشی خانواده - محور رشد زبان

به سفارش: دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با همکاری دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نویسندگان: دکتر فریبا یادگاری، دکتر اکبر داروئی، دکتر طلیعه ظریفیان، دکتر عطیه اشتری، نیره مهدی پور شهرپور، دکتر مرتضی فرازی، دکتر لیلا قلیچی، ابراهیم برزگر بفروئی، مینا فتوحی، مامک جولایی، عطیه قزوینی، گلنوش گل محمدی، زهرا آقارسولی، دکتر مریم ترامشلو، سیدشهاب الدین حسینی نسب، دکتر کوثر باغبان، رضوانه نائیبیان، زهرا ولی تبار، دکتر مونا ابراهیمی پور، دکتر سیدحامد برکاتی، دکتر حمیدرضا لرنژاد، دکتر ناریا ابوالقاسمی، نغمه تشکری

تصویرسازی: شقایق وفایی، مریم قلی پور، نگار رئیس

ناشر: اندیشه ماندگار

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۹

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۷-۴۲-۸

انتشارات اندیشه ماندگار

قم. خیابان صفائیه (شهدا). انتهای کوی بیگدلی. نبش کوی شهید گلدوست. پلاک ۲۸۴

تلفن: ۰۲۵/۳۷۷۴۶۱۶۵-۳۷۷۴۲۱۴۲ همراه: ۰۹۱۲۲۵۲۶۲۱۳

- ۳ مقدمه
- ۴ سخنی با والدین
- ۶ فهرست مهارت های رشد گفتار و زبان در کودکان ۲ تا ۳ ساله
- ۶ علائم هشدار برای کودکان ۲ تا ۳ ساله
- ۷ فهرست مهارت های رشد گفتار و زبان در کودکان ۳ تا ۴ ساله
- ۷ علائم هشدار برای کودکان ۳ تا ۴ ساله
- ۸ فهرست مهارت های رشد گفتار و زبان در کودکان ۴ تا ۵ ساله
- ۸ علائم هشدار برای کودکان ۴ تا ۵ ساله
- ۹ رشد زبان
- ۱۱ قبل از صحبت با کودک، توجه او را جلب کنید
- ۱۱ چهره به چهره با کودک صحبت کنید
- ۱۲ با صبوری به گفتار کودکان گوش بدهید
- ۱۲ صحبت کردن را برای کودک خوشایند و لذت بخش کنید
- ۱۳ هنگام حرف زدن از ایما و اشاره استفاده کنید
- ۱۳ کلمه ها، گفته ها و جمله های کودکان را تقلید و تکمیل کنید
- ۱۴ گفته های کودک را کامل کنید
- ۱۴ کلمه ها و جمله های جدید اضافه کنید و در مورد احساس کودک صحبت کنید
- ۱۵ کلمه ها و یا عبارت های نادرست کودک را تصحیح و طولانی تر کنید
- ۱۵ درباره کارها و توانایی های کودکان اظهار نظر کنید
- ۱۶ از همه حواس استفاده کنید
- ۱۶ مکان های جدید فرصت یادگیری کلمات جدید را افزایش می دهد
- ۱۷ در بازی به کودک خود کلمه ها را آموزش دهید

- در بازی به کودک خود جمله سازی یاد دهید ۱۷
- هنگام بازی از شعر و آواز استفاده کنید ۱۸
- از کودک خود سؤال کنید ۱۸
- از کلمه های پرسشی (کجا، کی، کی، چرا، چطور، کدام، چند) استفاده کنید ۱۹
- پرسیدن سؤال به این روش باعث ادامه گفت و گو نمی شود ۲۰
- اما روش سؤال پرسیدن پایین باعث می شود کودک کمی فکر کند ۲۰
- سوالاتی بپرسید که کودک باید جواب آن را انتخاب کند ۲۱
- درخواست کردن را آموزش دهید ۲۱
- به ادامه دادن مکالمه کمک کنید ۲۲
- موقعیت حل مسئله فرصت مناسبی برای یادگیری کلمات و جملات است ۲۳
- برای کودک وقت بگذارید ۲۳
- حین بازی، مکالمه و قوانین آن را آموزش دهید ۲۳
- کودک را وادار به حرف زدن نکنید ۲۴
- کودک را سؤال پیچ نکنید ۲۵
- گفته های اشتباه کودک را گوشزد نکنید ۲۵
- برای کودک کتاب بخوانید و قصه بگویید ۲۵
- وقتی با کودک کتاب می خوانید جای راحتی را پیدا کنید ۲۶
- کودکان در هر سنی به شیوه ای متفاوت از کتاب لذت می برند ۲۷

سال‌های ابتدای کودکی زیربنایی برای کل زندگی فردا است. اگر به نیازها و حیطه‌های تکاملی کودکان در این دوران پاسخ مناسبی داده شود، کودکانی سالم‌تر، با قدرت تفکر و تعقل بیشتر و مهارت‌های عاطفی و اجتماعی بهتری خواهیم داشت. زبان، گفتار، بلع و ارتباط از مهم‌ترین حیطه‌های تکاملی است. زبان موهبت الهی برای برقراری عالی‌ترین رابطه انسان‌ها با یکدیگر است، رشد و تکامل زبان از دوران جنینی با شنیدن صدای مادر شروع شده و پس از تولد به نحو کامل‌تری ادامه می‌یابد. نقش گفتاردرمانی در مسیرشناسایی زود هنگام اختلالات گفتار و زبان و ارائه مشاوره به موقع بسیار حیاتی است. هدف از تدوین این کتاب ارائه اطلاعات و دانش لازم برای پیشگیری از اختلالات ارتباطی و بهبود بخشیدن به موقع از سوی خانواده‌ها است. این آموزش‌ها می‌تواند برای برقراری ارتباط صحیح و تصحیح روش‌های تغذیه‌ای کودکان طبیعی نیز کمک‌کننده باشد. ضمن تشکر از دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی برای تدوین این بسته آموزشی خانواده‌محور، امید است این مجموعه بتواند برای پیشگیری از ایجاد اختلال، اصلاح به هنگام اختلال و ارتقای تکامل کودکان طبیعی موثر باشد.

دکتر علیرضا رئیسی

معاون بهداشت

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

سخنی با والدین

والدین و مراقبان گرامی کودکان سرزمین عزیزمان ایران

این بسته برای استفاده شما طراحی شده است. برقراری ارتباط و رساندن پیام جزو حقوق اساسی هر انسان است. یکی از بهترین ابزارهای برقراری ارتباط، زبان کلامی است یعنی ما با استفاده از کلمه ها و جمله ها می توانیم نیازهایمان را اعلام کنیم و منظورمان، افکار و عقایدمان را به دیگران برسانیم و منظور و عقاید دیگران را بفهمیم. کودکان نیازهایشان را از طریق ایما و اشاره، نشان دادن، لمس کردن شما و حرف زدن اعلام می کنند. اما ممکن است مشکلات گفتار و زبان و اختلالاتی وجود داشته باشد که مانع از حرف زدن یا برقراری ارتباط مناسب کودک شود. این بسته برای کمک به پیشگیری یا کاهش و یا حذف اشکالات و اختلالات ارتباط، زبان، گفتار و بلع کودکان طراحی شده است. همچنین این مجموعه برای کودکانی که رشد طبیعی دارند قابل استفاده است، زیرا به والدین یا مراقبان کودک آموزش می دهد که چگونه بهترین روش ارتباط با کودک را به کار ببرند. اثربخشی این بسته کاملاً به همکاری شما والد یا مراقب گرامی وابسته است. لازم به یادآوری است که در صورت وجود مشکل جدی در رشد ارتباط، زبان، گفتار و بلع (دهانی و دهانی - حلقی) کودک نباید لزوم مراجعه به متخصصان مورد نیاز به ویژه آسیب شناسان گفتار و زبان (گفتار درمانگران) را فراموش کنیم. در صورت مراجعه به متخصصان و شروع برنامه های درمان پزشکی، توان بخشی و گفتار درمانی، این بسته می تواند به شکل کمکی مورد استفاده شما قرار بگیرد. در صفحه ی بعد رنگ های راهنمای استفاده از بسته آورده شده است که در شش حوزه رشد پیش زبانی (مربوط به نوزادی و اوایل کودکی تا ۱۸ ماهگی است یعنی زمانی که کودک هنوز نمی تواند حرف بزند یا اوایل حرف زدن است)، رشد اولیه زبان (در این بسته از ۱۸ ماهگی تا ۵ سالگی را شامل می شود)، درک شنیداری (یعنی فهمیدن کلمه ها و جمله هایی که به کودک گفته می شود)، تولید و تلفظ صداهای گفتاری (یعنی کودک صداهای گفتاری را چگونه تلفظ می کند و آیا گفتار او قابل فهم است)، ناروانی های گفتار و لکنت، بلع و تغذیه نوزادان و کودکان طبقه بندی شده است. شما می توانید برحسب این که کودک در کدام حوزه دچار مشکل است یا کدام حوزه را می خواهید ارتقاء دهید و تقویت کنید صفحه مربوطه را به راحتی از رنگ راهنمای بالای صفحه بیابید. در ابتدای بسته چک لیست های رشد مهارت های ارتباط، زبان، گفتار بلع آورده شده است. سن تقویمی کودکان را در نظر بگیرید و مهارت های سنی او را با جداول تطبیق دهید. سپس

علایم هشدار یا خطر را که زیر هر جدول آورده شده ببینید. اگر کودک این علایم هشدار را نشان می دهد لازم است بر اساس رنگ به حوزه مربوطه مراجعه کنید تا بتوانید در پیشگیری یا کاهش علایم کمک کنید. به خاطر داشته باشید که این بسته جانشین متخصص گفتاردرمانی نیست و فقط به شکل تکمیلی و در کنار مشورت کردن یا مراجعه به متخصص گفتاردرمانی می تواند کمک کند. البته برای خانواده هایی که کودک طبیعی دارند و فقط می خواهند برای ارتقاء و تقویت مهارت های ارتباط، زبان، گفتار و بلع کودکشان از این بسته استفاده کنند مراجعه به گفتاردرمانی اختیاری است.

فهرست مهارت‌های رشد گفتار و زبان در کودکان ۲ تا ۳ ساله

درک و فهم زبان	صحبت کردن
معنی ۹۰۰ تا ۱۰۰۰ کلمه را می‌فهمد.	بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ کلمه بیان می‌کند.
معنی کلمه‌هایی مانند «یک»، «همه»، «بالا» و «پایین» را می‌فهمد.	نیاز به دستشویی را به صورت کلامی بیان می‌کند.
هنگامی که نام تصاویر در کتاب گفته می‌شود به آنها اشاره می‌کند.	نام کارها یا چیزهای درخواستی خود را می‌گوید.
از دستورات ساده پیروی می‌کند.	به پرسش‌های ساده پاسخ می‌دهد.
از گوش دادن به داستان‌های کوتاه، آوازها و شعرهای کودکان لذت می‌برد.	جمله‌های پرسشی دو کلمه‌ای می‌پرسد مانند «کجا مریم؟» یا «بابا کو؟»
معنی کلمه‌هایی مانند «توی»، «روی»، «زیر»، «بالای»، «جلوی» و «پشت» را می‌فهمد.	عبارت‌های ۳ تا ۴ کلمه‌ای بیان می‌کند.
اکثر پرسش‌های مربوط به محیط زندگی و کارهای محیطی را درک می‌کند.	در گفتار خود کلمه‌هایی مانند «با»، «از»، «و»، «یک» و «هیچی» به کار می‌برد.
	کلمه‌های جمع مانند بچه‌ها و مدادها را به کار می‌برد.
	افعالی مثل «می‌خورم»، «می‌پوشم»، «بده»، «برو»، «پوش»، «خوردم» و «پوشیدم» را به کار می‌برد.
	خطاهای دستور زبان مانند «دیروز افتادمش» یا «اینجا کجا بذار» دارد.
	می‌تواند به برخی پرسش‌ها مانند «وقتی گرسنه یا تشنه‌ای، یا سرده باید چه کار کنی؟» با استدلال پاسخ دهد.
	می‌تواند اسم، سن و جنسیت خود را بگوید.

علائم هشدار برای کودکان ۲ تا ۳ ساله

کمتر از ۱۰۰ واژه بیان می‌کند.
کودک نمی‌تواند عبارت‌های ۲ کلمه‌ای بگوید.
از کلمه‌های پرسشی مانند «کی یا چه کسی»، «کجا»، «چرا»، «چه کار»، «چقدر» و «چند» استفاده نمی‌کند.
نمی‌تواند دستورات ساده را اجرا کند.
نمی‌تواند درخواست‌های خود را بگوید.

فهرست مهارت‌های رشد گفتار و زبان در کودکان ۳ تا ۴ ساله

درک و فهم	صحبت کردن
معنی ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ را می‌فهمد.	جمله‌های او ۴ تا ۵ کلمه دارند.
معنی کلمه‌های «بزرگ‌تر و پهن‌تر» را زمانی درک می‌کند که مخالف و برعکس آنها یعنی «کوچک‌تر و باریک‌تر» وجود داشته باشد.	اشیاء معمول و آشنا را در کتاب یا مجلات نام می‌برد.
دستورات ۲ تا ۳ مرحله‌ای را اجرا می‌کند مانند «درو ببند و بعد کفشاتو دربیار» یا «اول چراغو خاموش کن بعد لیوان و بذار رو میز بعد قاشق و بیار».	کلمه‌های ۴ بخشی مانند «هندوانه» را تکرار می‌کند.
به آسانی دستورات ساده را اجرا می‌کند حتی اگر اشیایی که از او خواسته‌اند در محدوده بینایی او و با نزدیکش نیستند.	اغلب نظراتش را آزادانه بیان می‌کند.
	وقتی مشغول انجام کاری است، آن را با کلام هم بیان می‌کند.
	پرسش‌های ساده را با استفاده از کلمه‌های پرسشی «کی؟ چی؟ کی؟ کجا؟ چرا؟ چطوری؟» می‌پرسد، مثلاً «کی اونجاست؟ چی می‌خوری؟ کجا می‌خواهیم بریم؟».
	می‌تواند استدلال‌های مقایسه‌ای ساده انجام دهد مثلاً «من با پا راه میرم، ماهی تو آب شنا می‌کنه».
	ممکن است از تکرار حرف‌های بزرگسالان در کلام خود استفاده کند بدون این که معنی آنها را بداند.
	می‌تواند پیچ پیچ کند.
	دستور زبان جمله‌ها را بیشتر از قبل رعایت می‌کند هرچند ممکن است هنوز خطاهایی داشته باشد.
	دو اتفاق را با رعایت ترتیب زمانی آنها بیان می‌کند مانند «اول رفتیم شهر بازی، بعدش رفتیم پیتزا خوردیم».
	دست کم ۴ نوع حرف اضافه یا حرف ربط را می‌تواند استفاده کند مانند استفاده از حرف ربط «و» برای وصل کردن جمله‌ها به همدیگر.

علایم هشدار برای کودکان ۳ تا ۴ ساله

کودک نمی‌تواند جمله‌های کامل بسازد و بیان کند.
نمی‌تواند اشیاء ساده را نام ببرد.
در روابط اجتماعی از واژه‌ها جهت احترام و تحسین و خداحافظی استفاده نمی‌کند.

فهرست مهارت‌های رشد گفتار و زبان در کودکان ۴ تا ۵ ساله

درک و فهم	صحبت کردن
معنی بیش از ۲۸۰۰ کلمه را می‌فهمد.	بین ۹۰۰ تا ۲۰۰۰ کلمه بیانی ممکن است داشته باشد.
۴ تا ۶ رنگ را می‌شناسد.	از جمله‌های ۴ تا ۶ کلمه‌ای استفاده می‌کند.
به داستان‌های کوتاه و ساده با دقت گوش می‌دهد و به پرسش‌های ساده مربوط به آنها پاسخ می‌دهد.	می‌تواند تا ۱۰ بشمرد و مفهوم عدد را تا ۳ درک می‌کند.
به پرسشهای دو قسمتی پاسخ می‌دهد، مانند «بابا چی خرید؟ بعدش کجا رفت؟».	کاربرد اشیاء معمول و آشنا را می‌تواند توصیف کند و به پرسش‌هایی راجع به عملکرد اشیاء پاسخ می‌دهد «مثلاً با قاشق چه کار می‌کنی؟».
دستورات سه مرحله‌ای را می‌تواند انجام بدهد.	جمله‌های او از نظر دستور زبان درست هستند.
مفاهیم زمانی ساده مانند «صبح»، «بعدازظهر»، «شب»، «روز»، «بعداً»، «حالا»، «قبلاً»، «امروز» و «دیروز» را می‌فهمد.	معنی کلمه‌ها را می‌پرسد مثلاً «غمگین یعنی چه؟»
	با کلمه‌ها بازی می‌کند و به زبان خودش شعر می‌سازد. از هجاهای بی‌معنی، هم‌قافیه و هم‌وزن لذت می‌برد.
	داستانی در حدود ۴ تا ۵ پاراگراف را با ترتیب درست بازگو می‌کند.
	از جمله‌های تقریباً طولانی به شکل جمله‌های پیچیده و مرکب می‌تواند استفاده کند و دستور زبان را کاملاً رعایت می‌کند.
	در مورد تجربه‌هایش در مدرسه و خانه با دوستان و سایر افراد صحبت می‌کند.

علائم هشدار برای کودکان ۴ تا ۵ ساله

با بیان جمله‌های پی در پی نمی‌تواند گفت و گو کند، به عنوان مثال درباره وقایع و حوادث، مجموعه‌های تلویزیونی و داستان‌های طولانی صحبت نمی‌کند.
کودک نمی‌تواند جمله‌های کامل بسازد و آنها را بیان کند.
کودک نمی‌تواند از دستورات اطرافیان پیروی کند.
کودک لکنت دارد یعنی با فشار، اول کلمه‌ها را تکرار می‌کند یا کلمه‌ها را می‌کشد.
گفتار کودک واضح نیست.

والدین عزیز

اگر فرزند شما نسبت به همسالانش تعداد کلمه‌های کمی بیان می‌کند و یا طول جمله‌های بیانی او کوتاه‌تر است این نشانه را باید جدی بگیرید چون می‌تواند نشان دهنده تأخیر او در رشد و یادگیری مهارت‌های گفتار و زبان باشد.

برای یادگیری گفتار و زبان کودکان باید به اندازه کافی رفتارهای صحیح و الگوهای درست ارتباطی و زبانی را ببینند و بشنوند. بهترین زمان برای یادگیری هنگامی است که کودکان با بزرگسالان به خصوص والدین خود ارتباط برقرار می‌کنند. در طی این ارتباط کودکان با استفاده از رفتارها و الگوهای ارتباطی و زبانی که از بزرگسالان آموخته‌اند از والدین خود اطلاعاتی می‌خواهند و یا اطلاعاتی را با آنها در میان می‌گذارند، و درخواست‌ها، افکار و احساسات خود را بیان می‌کنند.

با توجه به نکاتی که بیان شد، افزایش آگاهی شما از چگونگی رشد مهارت‌های ارتباطی، زبانی و گفتاری و نحوه رفتار با کودک دارای تأخیر در رشد گفتار و زبان به ارتقاء و یا جبران تأخیر کودک کمک شایان توجهی خواهد کرد.

والدین عزیز سطح صحبت کردن و فهمیدن فرزندان را با فهرست مهارت‌های رشد زبان در ابتدای این بسته مقایسه کنید و در صورتی که علایم هشدار را در کودک خود می‌بینید به توصیه‌ها و شیوه‌های بیان شده در این کتاب عمل کنید.

والدین گرامی الگوها و شیوه‌های رفتاری، ارتباطی و زبانی در این بسته به شما معرفی می‌شوند که به صورت غیرمستقیم تعداد کلمه‌های بیانی و طول جمله فرزند شما را افزایش می‌دهند. همچنین توانایی و مهارت تعریف و توصیف اتفاقات و وقایع را در او بهبود می‌بخشند. در ضمن، کیفیت گفت‌وگو و مهارت مکالمه را در او ارتقاء می‌دهند. با به کارگیری این روش‌ها توانایی قصه‌گویی و داستان گفتن با کتاب یا بدون استفاده از آن پرورش می‌یابد. در نهایت به کودک کمک خواهد شد تا ارتباط شفاهی واضح و شفافی با دیگران برقرار کند.

به یاد داشته باشید که هیچ وقت کودک را وادار به صحبت با کلمه‌ها و جمله‌های مورد نظر خودتان نکنید. کودک نباید برای صحبت کردن تحت فشار و اجبار باشد. این یک هشدار مهم است که اگر نادیده گرفته شود عواقب جبران‌ناپذیری دارد.

پس از مطالعه روش ها و به کار گرفتن صحیح آنها، تأثیر استفاده از آنها را بر رشد صحبت کردن و درک او یادداشت کنید. اگر در مدت سه ماه در او پیشرفت و تغییری مشاهده نکردید در اولین فرصت برای تشخیص و درمان تخصصی به گفتاردرمانی مراجعه کنید.

اهدافی که در این کتاب برای یادگیری کودکان در نظر گرفته شده است عبارتند از:

- به گفته های گوینده توجه کنند و پاسخ مناسب بدهند.
- شروع کردن مکالمه را یاد بگیرند.
- به تدریج جمله های طولانی تری به کار ببرند.
- در مکالمه / گفت و گو شرکت کنند و بتوانند برای دوره طولانی مکالمه را حفظ کنند.
- راجع به یک موضوع (اتفاقات روز و یا انجام کارهای روزمره) به ترتیب زمانی و هدفمند صحبت کنند.
- از روی کتاب مصور داستان کوتاه بیان کنند.

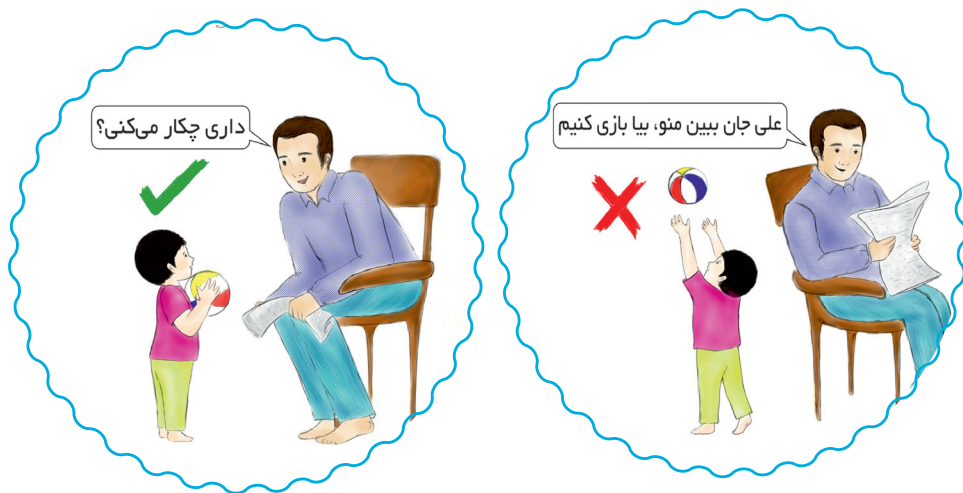
اهدافی که در این کتاب برای یادگیری والدین یا مراقبان در نظر گرفته شده اند عبارتند از:

- از روش های مختلف برای جلب توجه کودک استفاده کنند.
- رو در رو با کودک ارتباط برقرار کنند و نام او را بگویند.
- در برقراری ارتباط با کودک صبور باشند.
- از کلمه ها و جمله های متنوع، ایما و اشاره در موقعیت های مختلف استفاده کنند.
- کلمه ها و جمله های کودک را به روش صحیح تقلید، تکمیل و تفسیر کنند.
- کودک را به ادامه دادن مکالمه تشویق کنند (پرسش و پاسخ مناسب و یا اظهار نظر کردن برای افزایش انگیزه ادامه دادن مکالمه روش های کارآمدی هستند).
- پرسش هایی مطرح کنند که کودک پاسخ آنها را می داند و می تواند جوابگو باشد (چون هدف تقویت بیان کودک است).
- در کودکان بزرگ تر گاهی پرسش هایی مطرح کنند که برای کودک جالب باشد و انگیزه او را برای یادگیری و مکالمه افزایش دهد.
- پرسش هایی مطرح کنند که پاسخ سراسر است ندارند و کودک باید کمی فکر کند.
- کتاب خوانی برای کودک را از سطح نامیدن تصاویر کتاب تا تعریف داستان انجام دهند.
- در بخش بعدی توصیه ها و راهنماهای خانواده برای ارتقاء رشد زبان کودک آورده شده است.

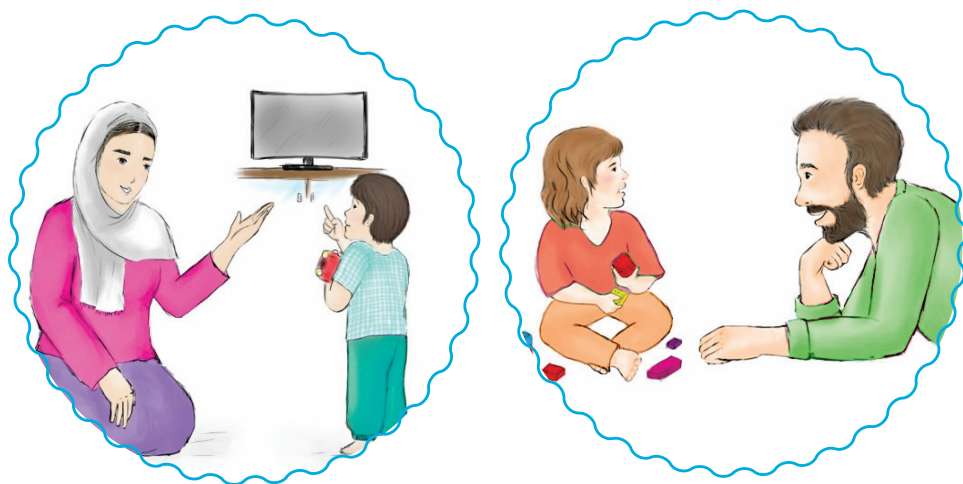
قبل از صحبت با کودک، توجه او را جلب کنید.

برای کودک، بازی کردن و هم زمان گوش دادن به دستور بزرگسالان کار مشکلی است. شما با گفتن نام کودک، توجهش را به خودتان جلب کنید و بعد دستور خود را بدهید. زیرا او حین بازی، متوجه پرسش یا درخواست بزرگسالان نمی شود.

چهره به چهره با کودک صحبت کنید.

وقتی رودررو و هم سطح کودک باشید، راحت‌تر می‌توانید با او صحبت کنید. در این حالت او می‌تواند حرکات چهره، دهان، و نحوه تلفظ صداها را ببیند و هر دوی شما منظور هم را بهتر می‌فهمید.

با صبوری به گفتار کودکتان گوش بدهید.

کودک در حین صحبت با بزرگسال برای جمع بندی افکارش به زمان بیشتری نیاز دارد. بنابراین با نگاه کردن و تماس چشمی و کمی خم شدن به سمتش ارتباط را حفظ کنید. با صبر و آرامش گوش کنید و نشان بدهید منتظر و مشتاق ادامه گفت و گو هستید.

صحبت کردن را برای کودک خوشایند و لذت بخش کنید.

برای یادگیری صداها، کلمه ها و جمله ها، از بازی هایی استفاده کنید که برای کودک جالب و لذت بخش است. از درآوردن صدای خنده دار یا لوس حرف زدن و بیان گفته های خنده دار خجالت نکشید. این کار کودک را برای فهمیدن و گفتن شوخی ها نیز آماده می کند.

هنگام حرف زدن از ایما و اشاره استفاده کنید.

وقتی کودک معنی کلمه‌ای را نمی‌فهمد، شما در حین بیان آن کلمه، از حرکات چهره، ایما، اشاره و گفتار اغراق آمیز استفاده کنید. مثلاً برای فهم بهتر معنای کلمه پرواز، پدر می‌گوید «پروانه پرواز می‌کند» و دست‌ها را به شکل پرنده باز می‌کند. حرکات بدن، صورت، ایما و اشاره به فهماندن گفتار کمک می‌کند.

کلمه‌ها، گفته‌ها و جمله‌های کودکان را تقلید و تکمیل کنید.

تقلید و تکمیل گفته‌های کودک توسط شما، به او نشان می‌دهد که گفتارش برای شما با ارزش است و بدین ترتیب تشویق می‌شود که به صحبتش ادامه دهد.

گفته‌های کودک را کامل کنید.

به گفته‌های کودک یک یا دو کلمه اضافه کنید. به این ترتیب الگوی گفتاری درست و کامل‌تری را نشان می‌دهید. همچنین بسیار واضح صحبت کنید. با این عمل به کودک نشان می‌دهید حرفش را فهمیده‌اید. با این شیوه کودک یاد می‌گیرد که با کمی تلاش می‌تواند منظورش را بهتر منتقل کند.

کلمه‌ها و جمله‌های جدید اضافه کنید و در مورد احساس کودک صحبت کنید.

وقتی کودک با کلمه‌ها یا جمله‌های ناقص و کوتاه شروع به صحبت می‌کند شما با اضافه کردن عبارت‌ها، جمله‌ها و گفتن ایده‌های جدید کلام او را بازگویی کنید. با این کار هدف او را واضح‌تر می‌کنید. همچنین این کار درک و فهم او را از کلمه‌ها و جمله‌ها عمیق‌تر می‌کند و به او شیوه جدیدی برای حرف زدن و فکر کردن نشان می‌دهد.

کلمه ها و یا عبارت های نادرست کودک را تصحیح و طولانی تر کنید.

زمانی که کودک در حال بازی است یا کاری را انجام می دهد، درباره آن صحبت کنید. کلمه های مهم را در جملات متنوع به صورت مکرر به کار ببرید. به یاد داشته باشید شما فقط یک کلمه به جمله کودک اضافه کنید و شکل صحیح کلمه ها و جمله ها را بسیار واضح و شمرده و با مکث بیان کنید. بیان کلمه ها و جمله ها بیش از یک بار به کودکان کمک می کند متوجه کلمه های جدید در گفته های شما شوند و آن کلمه ها را یاد بگیرند.

درباره کارها و توانایی های کودکان اظهار نظر کنید.

کودک از شنیدن نظرات شما که ساده بیان شده است کلمه های جدیدی یاد می گیرد و این کار مانند معجزه ای بین شما و کودک گفت و گویی را راه می اندازد.

از همه حواس استفاده کنید.

زمانی که چند حس کودکان در انجام کاری فعال است از این موقعیت برای آموزش افعال، اسامی و صفات استفاده کنید. برای مثال هنگام خوردن میوه کودک را به بوییدن و لمس کردن و چشیدن میوه ها تشویق کنید و کلمه ها و جمله های مناسب به کار ببرید.

مکان های جدید فرصت یادگیری کلمات جدید را افزایش می دهد.

کودک را به مکان های جدید ببرید و اجازه دهید چیزهای جدید و جالب را کشف کند. راجع به آن چه می بیند صحبت کنید و به پرسش های او پاسخ دهید.

در بازی به کودک خود کلمه ها را آموزش دهید.

اسامی
گره (پیشی)، عروسک، دست، پا

افعال
خوردن، خوابیدن، نشستن

مالکیت
مال من، مال تو، مال او

کلمات مربوط به روابط اجتماعی
سلام و خداحافظی

کلمات مربوط به
جنس، شکل، اندازه

کلمات مربوط به احساسات
خوشحال یا شاد، ناراحت یا غمگین

کلمات مربوط به مکان ها بالا، پایین، زیر، رو

در بازی به کودک خود جمله سازی یاد دهید.

اسم این عروسک گربه است.

گربه گوشت می خوره
گربه روی دیوار راه می ره

این گربه خوشحاله
این گربه ناراحته

بیا گربه رو بذار توی سبدش
می تونی گربه رو بذاری زیر میز؟

این گربه رنگش قهوه ایه
دست بزن این گربه بدنش نرمه

گربه چی می خوره؟
چرا گربه غذا می خوره؟
گربه کجا زندگی می کنه؟

بین گربه پا داره
بین گربه دم داره
بین گربه چشم داره

گربه به مامانش سلام می کنه
گربه با باباش خداحافظی می کنه

هنگام بازی از شعر و آواز استفاده کنید.

بازی‌هایی که همراه با شعر هستند به کودکان کمک می‌کنند تا علاوه بر کلمه‌های شعر، ریتم و آهنگ را هم بیاموزند. بعد از این که شعر مورد علاقه‌اش را بارها خواندید کمی بعد اگر خواندن شعر را متوقف کنید او تلاش می‌کند کلمه‌های آن را بگوید و حرکاتش را انجام دهد.

از کودک خود سؤال کنید

سؤال‌هایی خوب هستند که کودک را به فکر کردن و بیان کلمات متنوع وادار کنند. همچنین موجب ادامه یافتن گفت و گوی مادر با کودک شوند. توجه داشته باشید معمولاً پرسش‌هایی با پاسخ‌های بلی و خیر جریان گفت و گوی طبیعی را متوقف می‌کنند. در صفحات بعد روش خوب سؤال کردن را مرور می‌کنیم.

از کلمه های پرسشی (کجا، کی، چرا، چطور، کدام، چند) استفاده کنید.

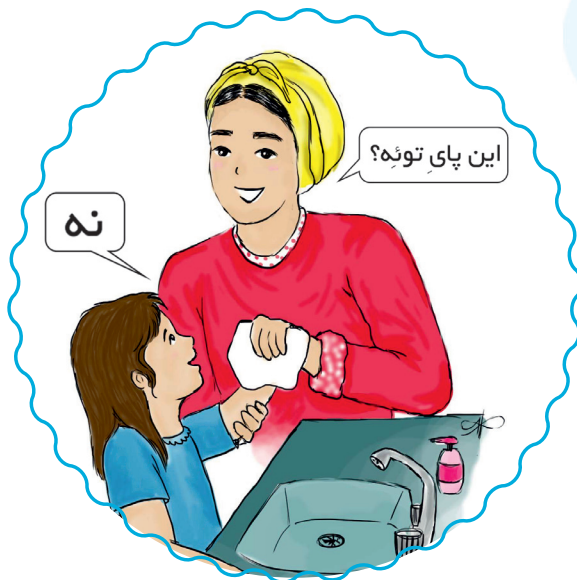

روش سؤال پرسیدن بالا باعث می شود کودک کمی فکر کند.

روش سؤال پرسیدن بالا باعث ادامه گفت و گونی می شود.

پرسیدن سؤال به این روش باعث ادامه گفت و گونی می شود.

اما روش سؤال پایین باعث می شود کودک کمی فکر کند.

سؤالاتی بپرسید که کودک باید جواب آن را انتخاب کند.

درخواست کردن را آموزش دهید.

شرایطی فراهم کنید تا کودکان از شما درخواست کنند. گاهی توی لیوان مقدار کمی آبمیوه یا شیربریزید یا به جای یک تکه بزرگ شیرینی یک تکه کوچک بدهید و سپس منتظر بمانید تا او درخواست کند. به محض درخواست مقدار کمی بدهید و بعد مجدداً منتظر درخواست او باشید.

به ادامه دادن مکالمه کمک کنید.

وقتی کودکان مکالمه و گفت و گو را شروع می کنند برای ادامه مکالمه و طولانی کردن گفت و گو به آنها کمک کنید.

- کودک با گفتن یک کلمه (کثیف) ارتباط را با مادر شروع می کند.
- مادر با تفسیر و تکمیل کردن گفته های کودک به او نشان می دهد که گفته های او را شنیده و برای او مهم هستند.
- کودک با اشاره یا گفتن کلمه یا یک جمله کوتاه راه حلی را پیشنهاد می کند.
- مادر با تأیید گفته های کودک و تکمیل و تفسیر آنها مکالمه را ادامه می دهد.

موقعیت حل مسئله فرصت مناسبی برای یادگیری کلمات و جملات است

زمانی که کودکان در حال انجام کاری هستند و با مشکلی مواجه می‌شوند از این موقعیت ضمن کمک به حل مسئله برای آموزش افعال، اسامی و صفات استفاده کنید. به عنوان مثال:
جانمیشه «فعل منفی»، بزرگه «صفت»، کامیون بزرگه «اسم»، جعبه کوچیکه «اسم»

برای کودک وقت بگذارید.

وقتی کودک با شما شروع به صحبت می‌کند لحظه‌ای کار خود را کنار بگذارید و همسطح او شوید و با صمیمیت پاسخ بدهید.

حین بازی، مکالمه و قوانین آن را آموزش دهید.

ابتدا چیزی بگویید که جالب باشد. بعد منتظر واکنش کودکان بمانید. کودک ممکن است بخندد، به چیزی اشاره کند، یا سؤال بپرسد. بعد از واکنش کودک و پاسخ شما به رفتار و یا گفتار او، گفت و گو را کمی ادامه داده و بعد خاتمه بدهید تا او متوجه شود که شما گفت و گو را تمام کرده‌اید. بازسازی اوقات صرف صبحانه و یا عصرانه زمان‌های خوبی برای آموزش و تمرین گفت و گو و مکالمه هستند.

کودک را وادار به حرف زدن نکنید.

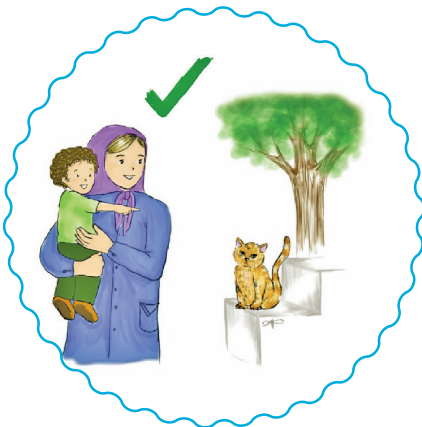
هیچ وقت کودکان را وادار به سلام کردن و حرف زدن با افرادی که او نمی شناسد نکنید. اصرار و پافشاری به حرف زدن کودک، معمولاً سبب کاهش اعتماد به نفس و دلسرد شدن آنها از حرف زدن می شود.

کودک را سؤال پیچ نکنید.

مانند یک معلم هنگام گرفتن امتحان از دانش آموزان، دائماً از کودک خود سؤال نکنید. خصوصاً وقتی اطمینان دارید او پاسخ سؤال شما را نمی داند یا نمی تواند بیان کند. البته به این معنی نیست که از کودک سؤال نپرسید. اجازه بدهید او سوال کند و شما به سوالات او پاسخ دهید.

گفته های اشتباه کودک را گوشزد نکنید.

اگر کودک کلمه یا فعلی را اشتباه بیان کرد مانند مثال تصویر فوق که هدف کودک درخواست شیر است اما می گوید «شیر خوردم»، در این موقعیت اشتباهش را تذکر ندهید و به سادگی شکل صحیح کلمه یا فعل را بیان کنید. به این طریق، شما تلاش کودک برای برقراری ارتباط را تشویق کرده اید و بدون تأکید بر اشتباهش، کلمه یا جمله صحیح را به صورت الگوارائه کرده اید.

برای کودک کتاب بخوانید و قصه بگویید.

- برای کودکان در هر سنی که باشند کتاب قصه بخوانید زیرا به کودک کمک می کند تا:
- توجهش را افزایش دهد.
- دنیای خود را بهتر بشناسد.
- تعداد کلمه هایی که می فهمد و می گوید را افزایش دهد.

- گفتن جمله های درست و طولانی را یاد بگیرد.
- ترتیب و توالی بیان اتفاقات را بفهمد، حفظ کند و بیان کند.
- بفهمد که کتاب ها جالب هستند و مطالب زیادی یاد می دهند.
- برای یادگیری در مدرسه آماده شود.

وقتی با کودک کتاب می خوانید جای راحتی را پیدا کنید.

رو به روی هم

کودک روی پاهای شما

کودکان در هر سنی به شیوه‌ای متفاوت از کتاب لذت می‌برند.

۱. کودکان کوچک تصور می‌کنند مزه کتاب از شکل آن بهتر است! در این سن کتاب‌های پارچه‌ای و مقوایی بخريد يا بسازيد.
۲. کمی که بزرگتر شدند از کتاب‌هایی خوششان می‌آید که بتوانند آنها را دستکاری کنند، ببینند و یا صدایش را بشنوند. کتاب‌هایی تهیه کنید که مثلاً صدایی بدهد (زنگوله داشته باشد یا بوق بزند)، برجسب داشته باشد و یا تصاویر آن قابل جدا کردن باشد.
۳. در مرحله بعد کودکان دوست دارند چیزهایی را که می‌شناسند در کتاب ببینند و اسم آنها را بگویند.
۴. به تدریج کودکان در مورد تصاویر کتاب، جمله‌هایی را می‌گویند که ممکن است به داستان کتاب مربوط نباشد، یعنی اشخاص، حیوانات، موقعیت یا مکانی را توصیف می‌کنند.
۵. حالا دیگر کودک جمله‌هایی را بیان می‌کند که ترتیب رخداد وقایع را نشان می‌دهد.
۶. در مرحله ششم، مسئله یا مشکلی که در داستان مطرح است را با جمله‌هایی توضیح می‌دهند که علت حوادث و اثرات آن را بیان می‌کند و به هم مرتبط هستند. البته در این مرحله هنوز خیلی از اطلاعات مهم در داستان را نمی‌توانند منتقل کنند. ممکن است نتوانند بین مسئله و راه حل گفته شده و هدف داستان رابطه‌ای ایجاد کنند.
۷. در این مرحله داستانی شامل چند بخش می‌گویند که رابطه علی را در هر بخش بیان می‌کند. هر بخشی را که بیان می‌کنند انگیزه‌ای برای بیان بخش بعدی است.

کتاب خوب

- کودک کتاب‌هایی را دوست دارد که پراز تصویر هستند (تصویر افراد، حیوانات، پوشاک، وسایل منزل، وسایل نقلیه و تصاویر واضحی از افرادی که کارهای مختلف انجام می‌دهند یا تصاویری که حوادث روزمره را نشان می‌دهند).
- کودک دوست دارد برای خودش به صورت شخصی کتاب‌هایی داشته باشد. می‌توانید از آلبوم عکس‌های خانوادگی، از روزهای مهم و به یاد ماندنی در کنار خانواده مثل جشن تولد، یا مهمانی کتاب‌های جالب درست کنید و زیر آن جمله‌های مرتبط بنویسید.
- برای او کتاب بخريد يا حتى با کمک هم یک کتاب با چسباندن تصاویر مختلف و یا کشیدن نقاشی در یک دفترچه بسازيد.

وقتی کتاب می خوانید:

- اشکالی ندارد که فقط در مورد تصاویر کتاب صحبت کنید (شاید صحبت کردن راجع به تصاویر کتاب از خواندن آن برای کودک جالب تر باشد).
- اشکالی ندارد توضیحات شما با آن چه در کتاب نوشته شده مطابقت نداشته باشد.
- اشکالی ندارد واژه ها را تغییر دهید.
- اشکالی ندارد که نام کودک خودتان را در داستان بگذارید.
- حتی اشکالی ندارد ابتدا صفحه آخر را برایش بخوانید یا هر صفحه دیگری که کودک دوست دارد.
- بهتر است نوبت را رعایت کنید. مثال: «علی حالا تو به من بگو چی دیدی؟»
- بهتر است صداهایی را تولید کنید و یا حرکاتی را انجام دهید که به کودک برای درک معنی کلمه یا جمله کمک کند. مثال: «این کلاغه، کلاغ قارقار می کنه.»
- بهتر است از بارها خواندن یا تعریف کردن یک صفحه یا یک قصه خسته نشوید، کودک از شنیدن مکرر آنها لذت می برد.
- بهتر است داستان های ساختگی خودتان را بگویید. این نوع داستان ها را کودک بیشتر از انواع دیگر دوست دارد، به ویژه اگر در مورد خودتان یا خودش باشد.
- داستان های واقعی از داستان های غیرواقعی زیباتر و جذاب تر هستند.

انتشارات اندیشه ماندگار

۰۲۵-۳۷۷۴۲۱۴۲-۳۷۷۳۶۱۶۵

ISBN 622700742-0

